

Doelgroepen onder de voetgangers

Martin Goossen

DATUM
18 maart 2021

AUTEUR
Martin Goossen

Dit paper is gratis te downloaden van <https://doi.org/10.18174/583664>. Wageningen Environmental Research verstrekt *geen* gedrukte exemplaren van rapporten.

© 2019 Wageningen Environmental Research (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research), Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 07 00, www.wur.nl/environmental-research. Wageningen Environmental Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Wageningen Environmental Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Literatuur doelgroepen bij lopen	5
1.3	Dominante indicatoren	7
2	Drie dominante routes	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Routes voor meer doelgroepen	9
2.2.1	Zoveel mogelijk doelgroepen: Groenblauwe route	9
2.2.2	50% van de doelgroepen: Veilige groene omgeving routes	10
2.2.3	Meest kwetsbare doelgroepen: Veilige en toegankelijke routes	11
2.3	Zones met een specifieke belevings sfeer	13
3	Conclusies en aanbevelingen	14
4	Literatuur	15
5	Bijlage 1 Recreatiemotieven	16
6	Bijlage 2 Doelgroepen op hoofdlijnen	17
6.1	Inleiding	17
6.2	Haast	17
6.3	Traag	19
6.4	Gezelligheid	20
6.5	Even er tussen uit	21
6.6	Hondenbezitters	22
6.7	Interesse	23
6.8	Natuurbeleving	24
6.9	Fysieke uitdaging	24
6.10	Kinderen	25
6.11	Werk en onderwijs	26
6.12	Voetgangers met een beperking	27
6.13	Toeristen	29
6.14	Omvang van doelgroepen	29
7	Bijlage 3 Indicatoren die essentieel (2) of aangenaam (1) zijn bij de doelgroepen.	31

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De komende jaren staan gemeenten voor grote ruimtelijke opgaven zoals de klimaatadaptatie, wateropgave en woningopgave. In veel steden moeten er duizenden woningen bij komen en de discussie over verdichting van de binnenstad is dan ook volop gaande. Gelijktijdig is er de wens om die steden ook groener te maken waar mensen zich prettig kunnen bewegen en verblijven. De stad als gezonde, veilige en aantrekkelijk habitat voor mensen waar het goed lopen is. Lopen is de meest schone, stille en veilige modaliteit die de minste ruimte vraagt en geen externe brandstof gebruikt. Vandaar dat lopen steeds hoger op de politieke agenda komt.

Om een omgeving loopvriendelijk te maken, hebben ontwerpers, planologen, stedenbouwkundigen, verkeersontwerper, architecten handvatten nodig. Het gaat daarbij om enerzijds het verhogen van planologische en stedenbouwkundige ingrepen zoals verdichting, menging van functies, het verkeer- en vervoersysteem en stratenpatroon. Anderzijds gaat het om een goede ruimtelijke inrichting die verleid tot lopen zoals toegankelijkheid, comfort, veiligheid en aantrekkelijkheid.

Veel gemeenten hebben nog geen helder beeld van het netwerk en kwaliteit van looproutes in hun stad of dorp. De vraag is waar de kansen liggen om zowel te verdichten als de beloopbaarheid te vergroten? Daarom is een loopscore (Goossen et al, 2021) ontwikkeld waarbij de kwaliteit van elk voetpad en fietspad of rijbaan als er geen voet- of fietspad is, wordt gemeten op basis van 160 indicatoren. De indicatoren zijn in dit project gekoppeld aan doelgroepen, waarbij via expert judgement en literatuur is aangegeven in hoeverre een indicator belangrijk is voor een bepaalde doelgroep.

1.2 Literatuur doelgroepen bij lopen

De redenen om te lopen verschillen per doelgroep. Een doelgroep is een groep mensen waarop een bepaalde actie is gericht, die men met een bepaalde aanpak probeert te bereiken (Geerts et al., 1984). De bekendste indeling is het onderscheid in utilitaire en recreatieve voetganger. Utilitair richt zich meer op het zakelijk verkeer waarbij er meer sprake is van een verplichting om iets te doen of naar iets te gaan. Het recreatieve lopen is meer gericht op een keuze in de vrije tijd om te gaan lopen en wordt vaak aangeduid als wandelen. Dit onderscheid is terug te vinden in de overheidstaken. Utilitair lopen zit meestal bij afdelingen die met mobiliteit te maken hebben en recreatief lopen zit vaker bij afdelingen als sport, recreatie en natuur.

Deze indeling gaat voorbij aan de behoefte van sommige voetgangers en wandelaars om elementen uit beide te combineren. Niet de snelste route van huis naar werk maar de mooiste of een vergadering houden al lopend in een park (weeting). Het onderscheid tussen utilitair en recreatief wordt steeds minder duidelijk.

Het onderscheiden van doelgroepen is geen doel op zich, maar een middel om de ruimtelijke inrichting zo goed mogelijk af te stemmen op de geselecteerde groep. Een doelgroep wordt onderscheiden op basis van bepaalde criteria/kenmerken zoals:

- Demografische kenmerken bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, etniciteit;
- Socio-economische kenmerken bijvoorbeeld opleiding, inkomen, huishoudsamenstelling;
- Geografische kenmerken bijvoorbeeld woonachtig in stad of op het platteland;
- Psychografische kenmerken bijvoorbeeld attitudes, interesses, opinies en normen en waarden.

De laatste jaren is vooral een indeling naar psychografische kenmerken populair. Het idee is dat mensen gemeenschappelijk gedrag laten zien op basis van behoeften en waarden, over de verschillende leeftijdsgroepen etc. heen. Het maken van een voor lopen aantrekkelijke ruimtelijke inrichting betekent dat de eisen, wensen en motieven van de doelgroep vertaald moeten worden in concrete maatregelen t.a.v. inrichting en beheer. Deze maatregelen bestaan uit:

- Gebruikswaarde: bepalen welke voorzieningen noodzakelijk of gewenst zijn. Te denken valt aan voetpaden, bankjes, bewegwijzerde routes etc. Doelgroepen verschillen in de mate waarin ze waarde hechten aan voorzieningen.
- Belevingswaarde: bepalen hoe de omgeving zintuigelijk wordt ervaren. Hierbij zijn vooral de afwisseling in de openbare ruimte en het kunnen ervaren van bijvoorbeeld rust van belang. Doelgroepen verschillen in de mate waarin ze behoefte hebben aan een zintuigelijke ervaring.

In de literatuur over een loopvriendelijke omgeving is er vaak een indeling naar demografische kenmerken zoals op leeftijd (ouderen, kinderen) of geslacht (onveilige plekken voor vrouwen). Indeling op alleen leeftijd heeft beperkingen want een kwieke senior van 75 jaar gebruikt en beleeft de omgeving anders dan een verzwakte senior van 75 jaar. Ook is er vaak aandacht voor een kindvriendelijke omgeving. De doelgroep kinderen is gebaseerd op gemeenschappelijke kenmerken als hun lengte (ooghoogte) omdat ze niet de hele omgeving kunnen zien, gericht gedrag bij achter een bal aanrennen en behoefte aan spelen.

De Vaan (2019) heeft een 'taxonomie van stedelijke loop- en wandelroutes' opgesteld, bestaande uit zeven hoofdcategorieën die in principe alle mogelijke doelen, wandelintenties en doelgroepen voor lopen en wandelen omvatten. Dit is gedaan omdat dé voetganger niet bestaat. De indeling bestaat uit een indeling van categorieën (incl. wandelintenties), startlocaties en specifieke ontwerpisen en bevatten de volgende zeven categorieën:

- Werk;
- Onderwijs;
- Zorg;
- Thuis (familie);
- Recreatie & sport;
- Centrum;
- Mobiliteit van A naar B.

Sluijs (2021) heeft in zijn scriptie de hoofdcategorieën verder uitgewerkt waarbij 'zorg' is vervangen door 'gezondheid' en 'thuis' is vervangen door 'wonen' en mobiliteit van A naar B is komen te vervallen. Dit leidt tot 31 verschillende typen voetgangers, welke allemaal verschillende behoeften en eisen hebben op het wandelnetwerk en in de openbare ruimte. Hij legt een verband tussen een type voetganger met een aantal startlocaties in het wandelnetwerk. Vanaf deze startlocaties gaat de voetganger lopen of wandelen. Het stedelijke loop- en wandelnetwerk moet dus aansluiten op de startlocaties van de verschillende typen voetgangers.

De 31 verschillende typen voetgangers is een mix van demografische, socio-economische en psychografische kenmerken gebaseerd op behoeften en eisen, motieven en persoonlijke eigenschappen.

Werk:	Gezondheid:	Recreatie & sport:
1. Weeting	12.Fysiek lichamelijke beperking	22.Gezondheid
2. Naar specifieke winkel/speciaalzaak (werk)	13.Zintuigelijk lichamelijke beperking	23.Competitie
3. Zakelijk bezoek	14.Verstandelijke beperking	24.Ontspannen
4. Lunchwandeling	15.Met fysieke hulpmiddelen (loopstok, rollator ect.)	25.Ontdekken/(ver)dwalen
5. Belronde	16.Met begeleider/ondersteuner	26.Gezelligheid
Onderwijs:	Wonen:	Centrum:
6. Lopen vanaf en naar school	17.Met kinderen	27.Naar specifieke winkel/speciaalzaak (centrum)
7. Lopen naar volgende les	18.Met (kinder)wagen	28.Winkelen
8. Daily Mile	19.Hond uitlaten	29.Kroegentocht
9. Lopend leren	20.Vrijtijdsbesteding	30.Doorsluipen
10.Rust (breinverfrisser)	21.Ontmoeten	31.Stadswandeling/City Tour
11.Spelen		

Figuur 1 Overzicht 31 typen voetganger (Sluijs, 2021a).

Sluijs (2021a) heeft vervolgens 26 omgevingskenmerken (c.q. indicatoren) gewogen naar deze verschillende typen. Vervolgens combineert hij type voetgangers en omgevingskarakteristieken om tot drie looproutes en vier zones te komen die voor meer type voetganger (op basis van overeenkomende behoeften en eisen) aantrekkelijk zijn. Dit zijn:

- Makkelijke, snelle en toegankelijke loop- en wandelroute (type 6, 22 t/m 26, 27, 30, 31);
- Hoogwaardige toegankelijke loop- en wandelroute (type 1 t/m 4, 12 t/m 16, 17, 18);
- Groene en levendige loop- en wandelroute (type 19 t/m 21);
- Centrumzone (type 28, 29);
- Speelzone (type 11);
- Schoolzone (type 7, 8);
- Rustzone (type 5, 9, 10).

Doelgroepen worden ook in het vrijetijdsdomein onderscheiden. Doelgroepen zijn dan vaak ingedeeld naar de recreatieactiviteiten die mensen ondernemen. De kern van recreatie kan omschreven worden als het 'ergens anders zijn'; het ontsnappen aan de alledaagse werkelijkheid. De manier waarop dit ontsnappen plaatsvindt, verschilt echter met het motief waarmee mensen gaan recreëren. Doelgroepen zijn dus ook te onderscheiden naar motief. Doelgroepen op basis van motieven (Goossen & de Boer, 2008) zijn gebaseerd op deze verschillen in intensiteit van ervaringen van bezoekers en wat men in recreatie zoekt dan wel ontvlucht. Zo heeft Goossen et al (2009) vijf motieven onderscheiden voor recreatief wandelen, namelijk Gezelligheid, Even tussen uit, Interesse, Opgaan in de natuur en Fysieke uitdaging (bijlage 1). Uit onderzoek blijkt dat dezelfde persoon diverse motieven heeft om te lopen, onder andere afhankelijk van tijd, ruimte en weersomstandigheden. En daarmee tot diverse doelgroepen kan behoren bij diverse wandelingen (één keer met het motief Gezelligheid en een andere keer met het motief Uitdaging) of zelfs tijdens een wandeling. Dit betekent dat de ruimtelijke inrichting ook diverse belevingssferen zal moeten bieden zodat er keuze is waar te lopen/wandelen afhankelijk van de motieven (Goossen et al, 2009). Uit onderzoek (Goossen et al, 2009) blijkt dat er significante verschillen zijn tussen de motieven en de gebruiks- en belevingswaarden. Dit heeft geleid tot een recreatieschouw (Goossen & de Boer, 2012) voor recreatief wandelen in het landelijk gebied waarbij indicatoren voor de gebruiks- en belevingswaarden per motief anders worden gewogen. Een soortgelijke schouw kan ook worden gebruikt in de bebouwde kom om de kwaliteit van de loopinfrastructuur te bepalen.

Een andere indeling van doelgroepen is die naar de mate van mobiliteit zoals voetgangers met een fysieke beperking, ouderen met een lagere loopsnelheid of spelende kleine kinderen.

De mate van haast kan bij lopen een onderscheidend element zijn. Neem je de directe route van A naar B om op tijd te zijn of is er meer tijd om rond te wandelen. De doelgroep met haast zal een zo snel mogelijke route kiezen. Andere doelgroepen hebben meer tijd en lopen om gezellig te gaan winkelen, om er even tussen uit te zijn, de hond uit te laten, een stad te bezichtigen als toerist, van de natuur in het park te genieten of om een fysieke inspanning te leveren.

1.3 Dominante indicatoren

Uit de literatuur blijkt dat er veel diverse wensen en voorkeuren zijn bij voetgangers. Dit levert veel diverse doelgroepen op met veel indicatoren om de kwaliteit van de voetgangersinfrastructuur te meten. Die zijn in bijlage 2 beschreven. Voor gemeenten zijn dit te veel doelgroepen. Om het handelingsperspectief voor gemeenten te vergroten, is gezocht naar routes met indicatoren die voor meer doelgroepen van belang zijn. Deze meer dominante indicatoren leveren routes op die in het volgende hoofdstuk worden beschreven.

2 Drie dominante routes

2.1 Inleiding

Steden met een grote bouwopgave hebben te maken met meer voetgangers in dezelfde ruimte en moeten daar dus slim mee omgaan en keuzes maken. De consequenties van die keuzes bepaalt of de ruimte voetgangersvriendelijker wordt of niet. Daarbij is er geen standaardoplossing terwijl er veel doelgroepen zijn die gebruik maken van voetpaden. Een oplossing kan zijn door de voetpaden te verbreden zodat meer doelgroepen het voetpad gelijktijdig kunnen gebruiken. De standaard van een obstakelvrije doorgangsbreedte is sinds kort ten minste 2m¹ en zou dan verhoogd kunnen worden naar circa 2,7 m met name in die gebieden waar veel verschillende doelgroepen gebruik maken van de voetpaden zoals routes naar parken, winkelcentra, ov-knooppunten.

Om het lopen te stimuleren is het wenselijk om de kwaliteit van de voetgangersinfrastructuur in overeenstemming te brengen aan de wensen en eisen van diverse doelgroepen.

De kwaliteit van de voetgangersinfrastructuur is gemeten via een loopscore die gebaseerd is op 160 indicatoren (Goossen et al, 2021). Deze indicatoren zijn niet voor elke doelgroep van belang. In bijlage 2 is beschreven welke indicatoren voor welke doelgroep van belang zijn. Dit is in tabel 1 samengevat.

Tabel 1 Aantal indicatoren dat van belang is per doelgroep per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Haast	Traag	Gezelligheid	Tussen uit	Hondenbezitter	Interesse	Natuurbeleving	Fysieke uitdaging	Kind	Werk en Onderwijs	Beperking	Toerist	Totaal indicatoren
Infrastructuur	7	7	6	8	4	3	5	7	8	6	10	7	11
Omgevingskwaliteit	6	8	2	8	0	2	3	4	1	8	8	4	8
Directheid	3	6	3	3	1	2	0	1	4	7	8	3	9
Toegankelijkheid	25	10	4	22	3	3	2	22	4	10	26	2	32
Levendigheid	5	5	10	8	1	5	0	2	5	5	3	7	12
Allure	1	1	3	3	0	4	0	1	0	0	1	4	5
Veiligheid	11	13	5	13	3	0	0	8	10	13	13	8	23
Aantrekkelijkheid	11	28	25	43	25	11	11	22	23	29	23	24	55
Bewegwijzering	2	0	4	1	0	5	0	0	1	0	0	5	5
<i>Totaal</i>	71	78	62	109	37	35	21	67	56	78	92	64	160

Uit tabel 1 blijkt inderdaad dat niet alle 160 indicatoren van belang zijn bij de onderscheiden doelgroepen. Bij voetgangers met het motief “even er tussen uit” lijken de meeste indicatoren van belang te zijn. Voor voetgangers met het motief “natuurbeleving” zijn minder indicatoren van belang. Uit tabel 1 blijkt ook dat voor alle doelgroepen er één hoofdindicator is die veel indicatoren heeft die van belang zijn. Voor de meeste doelgroepen is dat hoofdindicator Aantrekkelijkheid. Voor de voetganger met Haast, Met een Beperking en met het motief Fysieke Uitdaging is dat Toegankelijkheid. Het betreft hier vooral obstakels op het voetpad die het lopen hinderen.

Voor voetgangers met een Beperking, Kinderen en voetgangers met het motief “Tussen uit” zijn relatief veel indicatoren van belang bij de hoofdindicator Infrastructuur. Voor voetgangers met een Beperking, die Traag bewegen, tijdens Werk en onderwijs en met het motief “Tussen uit” zijn relatief veel indicatoren van belang bij de hoofdindicatoren Omgevingskwaliteit en Veiligheid. Relatief veel indicatoren bij de hoofdindicator Directheid zijn van belang voor voetgangers met een Beperking, en tijdens Werk en onderwijs. Voor voetgangers met het motief “Gezelligheid” zijn relatief veel indicatoren van belang bij de

¹ Alleen bij puntvernauwingen is onder voorwaarden 0,90 m acceptabel mits de voetgangersintensiteit niet te groot is.

hoofdindicator Levendigheid. Voor Toeristen en voetgangers met het motief "Interesse" zijn relatief veel indicatoren van belang bij de hoofdindicatoren Allure en Bewegwijzering.

De indeling in doelgroepen die in bijlage 2 is beschreven, geeft handvatten aan beleidsmedewerkers wanneer ze zich willen concentreren op een bepaalde doelgroep en daarmee meer aandacht willen geven aan voor deze doelgroep specifieke wensen. Maar het is vrijwel ondoenlijk om in de openbare ruimte voor elke doelgroep een loopinfrastructuur te creëren die voldoet aan hun wensen. Daarvoor ontbreekt meestal de ruimte. Vandaar dat in dit hoofdstuk beschreven wordt welke type routes voor meer doelgroepen interessant zijn. Gemeenten kunnen met deze meer dominante routes aan de slag.

2.2 Routes voor meer doelgroepen

Het kan zijn dat wensen vanuit diverse motieven en kenmerken soms te verenigen zijn in dezelfde omgeving. Bij het ontwerpen van een voetgangersruimte zijn dan karakteristieken aan te wijzen die de ruimte voor veel gebruikers aantrekkelijk maken (CROW-KpVV, 2021).

Uiteindelijk gaat het bij gemeenten om aantrekkelijke routes tussen plekken te maken. Afhankelijk van de doelstelling van een gemeentebestuur kan een aantrekkelijke route omschreven worden als:

- de route zoveel mogelijk voldoet aan wensen van zoveel mogelijke doelgroepen of
- de route voor minimaal 50% van de doelgroepen aantrekkelijk is of
- de route voldoet aan de wensen van de meest kwetsbare doelgroepen.

2.2.1 Zoveel mogelijk doelgroepen: Groenblauwe route

Er is een selectie gemaakt uit de 160 indicatoren die van belang zijn om een loopscore te kunnen berekenen. De selectie bestaat uit indicatoren die voor 75% of meer van de doelgroepen uit bijlage 2 gewenst zijn. Dat zijn 20 indicatoren. Het valt op dat het dan vooral groenblauwe indicatoren zijn. Uiteraard moeten deze routes bestaan uit voetpaden, maar ze moeten ook breed zijn en door, langs of naar een park gaan of bos of natuurgebied. De route moet onderdeel zijn van voetpadnetwerk en connectiviteit hebben met andere voetpaden. De route moet een groene uitstraling hebben door middel van privé en publiek groen waaronder bomen en gemengd landgebruik die voldoende koelte creëren. De route wordt aantrekkelijker als het langs een beekje gaat met oevers. Het voetpad moet gescheiden zijn van andere modaliteiten zoals een fietspad of een rijbaan want dat geeft te veel drukte. Op het voetpad zelf moet het ook niet te druk worden.

Alleen de doelgroepen Interesse en Haast (tabel 2) worden iets minder bediend met deze route, maar dit zijn in omvang niet erg grote doelgroepen, met uitzondering van doelgroep Haast wellicht.

De geselecteerde indicatoren zijn vrij goed te meten via de Loopscore, want van bijna alle indicatoren zijn data opgenomen. Alleen data over de drukte (loop-, fiets- en verkeersdrukte) ontbreken.

Tabel 2 Indicatoren die essentieel (2) of aangenaam (1) zijn bij 75% van de doelgroepen.

Indicator	Haast	Traag	Gezelligheid	Tussen uit	Hondenbezitter	Interesse	Natuurbeleving	Fysieke uitdaging	Kind	Werk en Onderwijs	Beperking	Toerist	Som belang
Voetpad	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2	21
Breedte wegdeel	2	2	2	1	1	1		2	2	2	2	1	18
Park en plantsoen		2	2	2	2		1	2	2	2	2	1	18
Verbinding voetpadnetwerk	2	1	1	2	1	1		2	1	2	1	1	15
Voetpad in park	1	1	1	2	2		1	2	1	1	1	1	14
natuurgebied		2	1	2	1		2	1	1	2	1	1	14
Bos		2	1	2	1		1	1	1	2	2	1	14
Lengte wegdeel connectiviteit	2	2		2	1	1		1	1	1	1	1	13

Verkeersdrukte	1	1	1	1	1			1	2	2	2	1	13
Groene uitstraling (privé en publiek groen)		2	1	2	1		1	1		2	2	1	13
Fietspad	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Rijbaan	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Loopdrukte	2	1	1	1	1			2	1	1	1	1	12
Bomen		2	1	2	1		1	1	1	1	1	1	12
Verkoelend effect	1	2	1	1			1	2		1	1	1	11
Beek		1	1	2	1		1	1	1	1	1	1	11
Modaliteitsscheiding	1	1		1			1	1	2	1	1	1	10
Fietsdrukte	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	10
Gemengd landgebruik		1	1	2	1			1	1	1	1	1	10
Oever		1	1	1	1		1	1	1	1	1		9

2.2.2 50% van de doelgroepen: Veilige groene omgeving routes

Er kan ook een selectie worden gemaakt met indicatoren die voor 50% of meer van de doelgroepen gewenst zijn. Dan komen er nog 36 indicatoren bij boven de 20 indicatoren uit de groenblauwe routes. Het valt op dat dan indicatoren van de hoofdindicatoren Omgevingskwaliteit, Veiligheid en Aantrekkelijkheid een aanvullende rol gaan spelen.

De routes dienen dan zoveel mogelijk in een omgeving te liggen met zo min mogelijk geluidshinder van verkeer, hitte, slechte luchtkwaliteit en waar er weinig risico op wateroverlast is. De routes zijn voorzien van veilige oversteekpunten in de vorm van verkeerseilanden, zebra's en voetgangerslichten.

Verkeersoverlast wordt beperkt door verkeersremmende maatregelen en eenrichtingsverkeer en geen auto's geparkeerd op het voetpad. Veiligheid is ook hoger als er straatverlichting is en geen misdrijf op straat (zakkenrollers). De routes worden nog aantrekkelijker als ze langs een rivier, gracht of vijver gaan, met groene gevels, aangename geuren en biodiversiteit, een hoge bebouwingsdichtheid en de aanwezigheid van een recreatiegebied op de route. De route wordt ook aantrekkelijker als er beschutting is tegen regen en zon en weinig kans op windhinder. Het wordt minder aantrekkelijk als de route last heeft van zwervhonden, hondenpoep, bedelaars, zwervers en drugsverkopers en afval. Daarentegen zijn bankjes, pleintjes en bedrijvigheid aan de plint weer welkom.

Alleen de doelgroepen Interesse, Hondenbezitters, Natuurbeleving en Gezelligheid worden iets minder bediend met deze route (tabel 3).

De geselecteerde indicatoren zijn vrij goed te meten via de Loopscore (Goossen et al, 2021), want van 23 van de 36 indicatoren zijn data opgenomen. Alleen data over veiligheid (auto's op voetpad, misdrijf) en Aantrekkelijkheid (hondenpoep, zwervhonden, bedelaars, zwervers, drugsverkopers, afval op straat en aangename geuren en groene gevels) ontbreken.

Tabel 3 Indicatoren die essentieel (2) of aangenaam (1) zijn bij 50% van de doelgroepen.

Indicator	Haast	Traag	Gezelligheid	Tussen uit	Hondenbezitter	Interesse	Natuurbeleving	Fysieke uitdaging	Kind	Werk en Onderwijs	Beperking	Toerist	Som belang
Dichtheid aan kruispunten	2	2		2				1	1	1	1	1	11
Geluidshinder		1		2		1	2			1	2	1	10
Hitte gevoelstemperatuur	1	2	1	1				1		1	1	1	9
Boulevard, wandelpromenade	1	1	2	1		1		1			1	1	9
Rivier		1	1	2			1	1		1	1	1	9
Vijver		1	1	2	1			1	1	1	1		9
Beschutting tegen regen en zon	1	1	1		1				1	2	1	1	9
Leisure bestemming op 500m		1	2	1		1				1	1	2	9
Bankjes		2	2	1					1	1	1	1	9

Verkeerseilanden	1	2	1		1	1	2	1	9
Zebra		2	1		1	1	1	2	9
Voetpad op trap	2	2	1	1	1		2		9
Geluidshinder bromfiets en scooter		1	2		1	2	1	2	9
Hoogteverschil	1	2			1	2	1	2	9
Luchtkwaliteitindex	1	1	1		1	1	1	1	8
Straatverlichting	1	1	1		1	1	1	1	8
Hondenpoep	1		1	1	1	1	1	1	8
Zwerfhonden	1	1		1	1	1	1	1	8
Aangename geuren	1	1	1	1			1	2	8
Drukknoppaal/voetgangerslicht	1	2				1	1	2	8
Recreatiegebied		1	1	1		2	2	1	8
Verkeersremmend/drempel	1	1	1		1	1	1	1	7
Bebouwingsdichtheid	1	1		1		1	1	1	7
Speeltuinen, kinderboerderij 500m		1	1	1		2	1	1	7
Auto op voetpad	1		1		1	2	1	1	7
Pleintjes		2	1	1		1		1	7
Bedrijvigheid plint (voordeuren)	1		2	1	1			1	7
Kans windhinder	1	1	1		1		2	1	7
Biodiversiteit		1	1		2	1	1	1	7
Risico op wateroverlast	1	1	1		1		1	1	6
1 of meer richtingsverkeer	1	1	1			1	1	1	6
Misdrijf en inbraak op straat	1	1	1	1				1	6
Gracht			1	1	1		1	1	6
Groene gevel		1	1	1	1		1	1	6
Bedelaar, zwerver, drugsverkopers	1	1	1			1	1		6
Afval op straat	1	1	1				1	1	6

2.2.3 Meest kwetsbare doelgroepen: Veilige en toegankelijke routes

Er kan ook geselecteerd worden op de meest kwetsbare doelgroepen. Dat zijn de doelgroepen die zich traag verplaatsen, kinderen en voetgangers met een beperking. In totaal zijn er dan 52 indicatoren die van belang zijn, waarbij er veel indicatoren zijn van Veiligheid en Toegankelijkheid, maar ook van Aantrekkelijkheid. De routes bestaan uiteraard uit voetpaden maar die moeten ook breed zijn en het liefst in een park of bos. Veiligheid komt tot uitdrukking in het ontbreken van verkeersdrukte en hoogteverschillen, terwijl zebra's, verkeerseilanden en voetgangerslichten (die lang op groen staan) gewenst zijn. Een netwerk is belangrijk, maar er moeten niet teveel kruisingen zijn of voetpaden op trappen of te druk met andere voetgangers. De routes moeten goed onderhouden zijn en een vlakke ondergrond hebben. De maximale snelheid van het verkeer moet zo laag mogelijk zijn evenals weinig modaliteiten langs het voetpad. Verkeersoverlast wordt beperkt door verkeersremmende maatregelen, verkeersafsluitende straten en eenrichtingsverkeer, weinig fietspaden en fietsverkeer, rijbanen en geen auto's geparkeerd op het voetpad. De toegankelijkheid wordt vergroot door de juiste hoogte van de stoeprand, geleidelijnen, molgoten en straatverlichting. De route mag wel bankjes hebben en een groene uitstraling via bomen, natuur, recreatie, biodiversiteit en aangename geuren. Er is een voorkeur dat speeltuinen bereikbaar zijn. De routes dienen zoveel mogelijk in een omgeving te liggen met zo min mogelijk geluidshinder van verkeer, hitte, slechte luchtkwaliteit en waar er weinig risico op wateroverlast is. Routes zonder zwerfhonden langs een beek of vijver met oevers en beschutting tegen regen en zon maken het aangenaam evenals hoge bebouwingsdichtheid.

Tabel 4 Indicatoren die essentieel (2) of aangenaam (1) zijn bij kwetsbare doelgroepen.

Indicator				
	Traag	Kind	Beperking	Som belang

Voetpad	2	2	2	6
Breedte wegdeel	2	2	2	6
Park en plantsoen	2	2	2	6
Verkeersdrukte	1	2	2	5
Bos	2	1	2	5
Zebra	2	1	2	5
Hoogteverschil	2	1	2	5
Druknoppaal/voetgangerslicht	2	1	2	5
Lengte wegdeel connectiviteit	2	1	1	4
Bomen	2	1	1	4
Natuurgebied	2	1	1	4
Modaliteitsscheiding	1	2	1	4
Dichtheid aan kruispunten	2	1	1	4
Bankjes	2	1	1	4
Bereikbaarheid speeltuinen, kinderboerderij 500m	1	2	1	4
Maximum snelheid auto's		2	2	4
Groene uitstraling (privé en publiek groen)	2		2	4
Verkeerseilanden	2		2	4
Voetpad op trap	2		2	4
Verharding wegdeel	2		2	4
Onderhoud wegdeel	2		2	4
Duur voetgangerslicht	2		2	4
Fietspad	1	1	1	3
Rijbaan	1	1	1	3
Voetpad in park	1	1	1	3
Verbinding voetpaden/netwerk	1	1	1	3
Loopdrukte	1	1	1	3
Fietsdrukte	1	1	1	3
Beek	1	1	1	3
Oever	1	1	1	3
Gemengd landgebruik	1	1	1	3
Luchtkwaliteitindex	1	1	1	3
Straatverlichting	1	1	1	3
Vijver	1	1	1	3
Verkeersremmend/drempel	1	1	1	3
1 of meer richtingsverkeer	1	1	1	3
Biodiversiteit	1	1	1	3
Verkeerafsluitende straat	1	1	1	3
Beschutting tegen regen en zon	1	1	1	3
Zwerfhonden	1	1	1	3
Bebouwingsdichtheid	1	1	1	3
Auto op voetpad		2	1	3
Verkoelend effect van groen en blauw	2		1	3
Hitte gevoelstemperatuur	2		1	3
Geluidshinder	1		2	3
Aangename geuren	1		2	3
Geluidshinder bromfietsen en scooter	1		2	3
Recreatiegebied	1	2		3
Speeltuin/voorziening	1	2		3
Geleidelijnen, trapleuning	1		2	3
Molgoten	1		2	3
Hoogte stoeprand	1		2	3

De geselecteerde indicatoren zijn redelijk te meten via de Loopscore (Goossen et al, 2021), want van 37 van de 52 indicatoren zijn data opgenomen. Alleen data over enkele indicatoren bij veiligheid (auto's op voetpad, loop-, fiets- en verkeersdrukte, duur voetgangerslicht), Toegankelijkheid (onderhoud wegdeel, hoogte stoeprand) en Aantrekkelijkheid (zwerfhonden en aangename geuren) ontbreken, maar daar zitten wel vrij essentiële indicatoren bij.

2.3 Zones met een specifieke belevingssfeer

De aandacht kan ook uitgaan naar de plekken. Omgevingen met een specifieke belevingssfeer voor één of meer doelgroepen. Het gaat dan om een diversiteit aan belevingssferen te creëren binnen een wijk om zoveel mogelijk mensen te verleiden om te gaan lopen. Deze belevingssferen kunnen plekken zijn zoals grootstedelijk centrum, parken en pleintjes met een bepaalde belevingssfeer, speelvriendelijke ruimten.

Plekken rond grote ov-knooppunten zouden meer ingericht kunnen worden voor de doelgroep met Haast. Grootstedelijke centra trekken veelal doelgroepen aan met het motief Gezelligheid en Toeristen. Pleinen en buurten met veel cultuurhistorische gebouwen is interessant voor de doelgroepen Interesse en Toeristen. Parken kunnen worden ingericht met de gebruiks- en belevingswaarden die bij de motieven passen. In het ene park meer gericht op Natuurbeleving en biodiversiteit, een ander park meer op Fysieke uitdaging. Parken kunnen ook ingericht worden met weides voor evenementen gericht op de doelgroep Gezelligheid of met speelweides voor de doelgroep Kinderen. Indien een park groot genoeg is kunnen er zones met diverse belevingssferen worden gemaakt, gericht op de motieven behorende bij de diverse doelgroepen.

Groene bedrijventerreinen zijn voor de doelgroep Werk en onderwijs interessant. Rond scholen zouden de routes ingericht kunnen worden voor de doelgroep Werk en onderwijs en Kinderen. Elke wijk kan bijvoorbeeld ruimte creëren om voor de doelgroep 'Even tussen uit' een ommetje via een groene route te ontwikkelen. Deze groene corridors kunnen met elkaar verbonden worden, onder andere naar het landelijk gebied zodat er een connectie tussen stad en land ontstaat.

3 Conclusies en aanbevelingen

Dit overzicht geeft beleidsmedewerkers van overheden handvatten om de voetgangersinfrastructuur per doelgroep te kunnen beoordelen. Het is een hulpmiddel bij bijvoorbeeld een schouw in de buurt of wijk, al dan niet geautomatiseerd door middel van de reeds ontwikkelde loopscore door Goossen et al (2021). Er kan dan beoordeeld worden of een route of verblijfplek wel of niet geschikt is voor een bepaalde doelgroep en wat daar aan gedaan kan worden om het geschikter te maken. Daarbij zal het zelden voorkomen dat dezelfde route voor iedereen geschikt is. Daarom is een indeling gemaakt in routes waarbij de indicatoren voor 75% van de doelgroepen essentieel c.q. veraangename. Dit blijken dan vooral groenblauwe routes te zijn met 20 indicatoren. Een andere route is gebaseerd op indicatoren die bij 50% van de doelgroepen van belang zijn. Dit zijn vooral veilige groene omgevingsroutes met 52 indicatoren bovenop de al eerder genoemde 20 indicatoren. De derde route is voor de meest kwetsbare doelgroepen en is vooral een veilige en toegankelijke route met 52 indicatoren. Daarnaast zijn er plekken te selecteren waarbij een belevingssfeer kan worden gecreëerd voor een bepaalde doelgroep. Plekken met verschillende belevingssferen geeft een keuze om voor voetgangers vanuit een motief naar een bepaalde plek te gaan. Dit zou het lopen kunnen stimuleren.

Deze studie naar doelgroepen onder voetgangers is een poging om doelgroepen op hoofdlijnen te onderscheiden. Het verdient aanbeveling om gericht onderzoek te doen onder voetgangers naar hun specifieke wensen, motieven en persoonlijke kenmerken om doelgroepen op een meer systematische wijze te onderscheiden. Daarnaast zou onderzocht kunnen worden in hoeverre ze de 160 indicatoren van belang vinden.

4 Literatuur

CROW-KpVV, 2021. Uitwerking kwaliteitseis aantrekkelijkheid van looproutes. CROW, Ede.

De Vaan, M. (2019). Taxonomie van stedelijke loop- en wandelroutes.

Geerts, G., H. Heesterkamp & C. Kruyskamp. 1984. Van Dale; Groot woordenboek der Nederlandse taal. Van Dale Lexicografie, Utrecht/Antwerpen.

Goossen, C.M. & T.A. de Boer, 2007. Recreatiemotieven en belevingssferen in een recreatief landschap; Literatuuronderzoek. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1692.

Goossen, C. M., Kruit, J., Donders, J. L. M., & van Rooij, B. (2009). Smaakmakers voor landschappen op basis van recreatiemotieven: eerste aanzet om belevingsfactoren in landschappen te creëren (No. 1932). Alterra.

Goossen, C.M., R.J.H.G Henkens, I. Woltjer, 2010. Ontwikkeling behoefte aan recreatie-activiteiten en relatie met motieven; Analyse vrijetijdsgegevens voor een herijking van recreatietekorten. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2034

Goossen, C.M. en J. Donders (2011). recreatiemotieven in Het Nationaal Landschap Het Groene Woud. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport 2114

Goossen, C. M., & de Boer, T. A. (2012). Recreatieschouw: groengebieden schouwen op basis van recreatiemotieven (No. 2301). Alterra.

Goossen, C.M., F. Rip, I. Staritsky, D. Thomas, 2021. Beloopbaarheid gemeten; pilotstudie naar de mate van beloopbaarheid van ov-knooppunten en hun buurten in de provincie Utrecht. Wageningen, Wageningen Environmental Research. Rapport 3101.

Sluijs, D. (2021). De ontwikkeling van het stedelijke loop- en wandelnetwerk; Handboek voor professionals, afstudeeronderzoek Hogeschool Windesheim.

Sluijs, D. (2021a). Bijlage A: Onderzoeksrapportage De ontwikkeling van het stedelijke loop- en wandelnetwerk, afstudeeronderzoek Hogeschool Windesheim.

5 Bijlage 1 Recreatiemotieven

Iedereen gaat met een ander motief recreëren. De onderstaande vijf verhaaltjes gaan over deze verschillende motieven.

	<p><u>1. Gezelligheid:</u></p> <p>Gezellig samen met vrienden of familie op stap. Lekker in de zon zitten, “terrasje pikken” of luieren. Recreatieve activiteiten worden voor u georganiseerd en zijn vooral gezellig en leuk om te doen. De activiteiten duren niet te lang en zijn niet te spannend. Pret hebben met elkaar en gezelligheid zijn belangrijk.</p>
<p><u>2. Er tussen uit:</u></p> <p>Even de batterij opladen. Genieten, lekker bijkomen en weg uit uw dagelijkse omgeving. Stress verdwijnt door lekker buiten te zijn en nergens meer aan te denken. Het bezoek aan een groene omgeving is een ontsnapping aan het dagelijkse leven en een groene omgeving is hét decor om tot rust te komen</p>	
	<p><u>3. Interesse voor gebieden:</u></p> <p>Lekker er tussenuit en ook nog iets leren. Interessante dingen te weten komen over de natuur en cultuur en ook bekijken. Informatiebordjes met beschrijvingen en interessante verhalen en weetjes geven invulling aan uw interesse. Een excursie met iemand die veel over de omgeving kan vertellen, geeft een extra dimensie aan het bezoek.</p>
<p><u>4. Volledig opgaan in planten- en dierenwereld:</u></p> <p>Liefde voor natuur is het kernwoord. De liefde voor de natuur uit zich in het alles willen weten over vogels, zoogdieren, andere fauna of flora. Als er eventueel soorten zijn die niet herkend worden, zoekt u ze op in een handboek. Eigenlijk wilt u kunnen struinen door de natuur. Het liefst doet u dat alleen, of met iemand die ook dezelfde interesse en liefde voor natuur heeft.</p>	
	<p><u>5. Uitdaging:</u></p> <p>De fysieke uitdaging wordt aangegaan. Gezond blijven door sportieve activiteiten zoals mountainbiken, wandeltochten, nordic walking, hardlopen of een andere vorm van inspanning; als het maar spannend, uitdagend en gezond is. Een groene omgeving is een mooi decor maar de beleving richt zich vooral de op uitdaging</p>

6 Bijlage 2 Doelgroepen op hoofdlijnen

6.1 Inleiding

Welke doelgroepindeling er gekozen wordt is mede afhankelijk van de beleidsopgave. Vandaar dat hier een indeling wordt gepresenteerd die daar rekening mee houdt. Het is een combinatie van leeftijd, activiteit, mobiliteit en motieven, waarbij er andere wensen² zijn ten aanzien van de voetgangersinfrastructuur. Daarbij moet worden opgemerkt dat er enig overlap zit tussen de doelgroepen en dat een voetganger meer motieven c.q. kenmerken kan hebben tijdens een wandeling. Ook kan dezelfde voetganger de ene dag tot een bepaalde doelgroep behoren en een andere dag tot een andere doelgroep. Dit alles heeft geleid tot twaalf doelgroepen bij voetgangers, deels gebaseerd op de korte literatuurstudie en op expert judgement, onder andere van Kenniscentrum groen & Handicap:

- Haast
- Traag
- Gezelligheid
- Tussen uit
- Interesse
- Natuurbeleving
- Fysieke uitdaging
- Hondenbezitter
- Kinderen
- Werk en onderwijs
- Voetgangers met een beperking
- Toeristen

Om het lopen te stimuleren is het wenselijk om de kwaliteit van de voetgangersinfrastructuur in overeenstemming te brengen aan de wensen en eisen van deze doelgroepen. De kwaliteit van de voetgangersinfrastructuur is gemeten via een loopscore die gebaseerd is op 160 indicatoren (Goossen et al, 2021). Als voor een bepaalde doelgroep een loopmogelijkheid een goede kwaliteit heeft, dan is het niet vanzelfsprekend dat dit ook geldt voor een andere doelgroep.

De verschillende doelgroepen worden als volgt beschreven naar hun indeling in essentiële indicatoren en aangename indicatoren (zie bijlage 3). Omdat er altijd wel ergens gelopen kan worden, wil essentieel zeggen dat het zeer belangrijk is dat een indicator voor een bepaalde doelgroep aanwezig c.q. afwezig is. De beschrijving naar aangenaam wil zeggen in hoeverre een indicator al dan niet bijdraagt aan het aangenaam of plezierig lopen. Omdat de hoofdindicator Aantrekkelijkheid voor veel doelgroepen van belang lijkt te zijn, wordt er extra aandacht geschonken aan groenblauwe routes voor de voetganger.

6.2 Haast

Deze voetganger wil snel van A naar B om op tijd te zijn, bijvoorbeeld om de bus te halen of om op tijd op school te zijn of het begin van een theatervoorstelling niet te missen.

---

² De wensen zijn via expert judgement en literatuur bepaald. Er is (nog) geen onderzoek gedaan onder voetgangers.

Tabel 5 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Haast per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	3	0	1	3
Omgevingskwaliteit	0	0	1	5
Directheid	2	1	0	0
Toegankelijkheid	7	0	1	17
Levendigheid	0	1	1	3
Allure	0	0	1	0
Veiligheid	1	0	6	4
Aantrekkelijkheid	0	0	4	7
Bewegwijzering	0	0	2	0
Totaal	13	2	17	39

- Essentieel

Er zijn vijftien indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger met haast waarbij er twee negatief werken. Een doodlopende straat of steeg en een veel voetgangers moeten zo veel mogelijk afwezig zijn want een doodlopende straat of steeg vertraagt de tijd om ergens te komen en veel voetgangers op het voetpad (loopdrukte) doen dat ook. De meer essentiële indicatoren hebben vaak te maken met connectiviteit zoals aanwezig zijn van een eigen voetpad (al dan niet op een trap) en hun onderlinge verbindingen met kruispunten om de kortste route te kiezen. Een fijnmazig ov-netwerk verkort de afstand tussen vertreklocatie en ov-halte evenals de aanwezigheid van loopbruggen, tunnels en spoorwegovergangen zodat je niet om hoeft te lopen. Het voetpad zelf moet breed zijn om voldoende ruimte te hebben om andere voetgangers te passeren, goed onderhouden en niet glad zijn zodat de kans op struikelen kleiner is. En de duur van het voetgangerslicht moet zo kort mogelijk zijn.

- Aangenaam

Er zijn 56 indicatoren geselecteerd die het meer of minder aangenamer maken voor de haastige voetganger. Opvallend is dat er meer indicatoren zijn die het minder aangenaam maken (39) dan indicatoren die het aangenamer maken (17). Indicatoren die het minder aangenaam maken om als voetganger met haast te lopen, hebben vooral met toegankelijkheid te maken. Obstakels op het voetpad zijn dan erg hinderlijk, maar ook te lage onderdoorgangen en hoogteverschil. Voor een voetganger met haast is het ook onaangenaam om uit te glijden c.q. te struikelen over hondenpoep en afval op straat of gehinderd te worden door straatverkoop, sociale activiteiten op straat, straatmuzikanten die een plek innemen op het voetpad en veel bedrijvigheid aan de plint, zwerfhonden, bedelaars, zwervers, drugsverkopers en hangjongeren. Een hogere bebouwingsdichtheid werkt weer aangenamer omdat het een gevoel geeft dat men sneller ergens is en landmarks geven oriëntatie. Beschutting tegen regen en zon en aangename geuren veraangenamen het lopen met haast. Daarentegen werkt geurhinder, hitte, slechte luchtkwaliteit en risico op wateroverlast onaangenaam. Ook de aanwezigheid van een fietspad met mogelijke fietsdrukte en een rijbaan met een mogelijke verkeersdrukte werkt niet erg positief. De voetganger met haast kan minder ongestoord lopen en moet alerter zijn bij de aanwezigheid van deze modaliteiten. Dit geldt ook voor shared spaces. Een brede boulevard werkt dan weer positief want het geeft meer ruimte. De veiligheid wordt versterkt door de aanwezigheid van verkeerseilanden, voetgangerslichten en straatverlichting. Dit geldt ook voor verkeersremmende maatregelen, eenrichtingsverkeer en indien een straat kan worden afgesloten. Een straat die bekend staat dat er veel misdrijf (zakkenrollen) wordt gepleegd is dan weer minder aangenaam voor de voetganger met haast.

- Groenblauwe routes

Voor de voetganger met haast heeft een groenblauwe route niet direct een grote meerwaarde maar het aanwezig zijn van bomen en water kan wel de beloopbaarheid veraangenamen doordat het een verkoelend effect heeft. Om dit te creëren zijn er dus bomen met een brede kruin nodig bij die routes waar veel voetgangers met haast lopen zoals rond een ov-knooppunt.

6.3 Traag

Deze voetganger beweegt zich traag, al dan niet met een kinderwagen of rollator. Deze doelgroep bestaat vaak uit (hoog) bejaarden, jonge gezinnen maar ook zeer zwaarlijvige voetgangers.

Tabel 6 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Traag per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	2	1	1	3
Omgevingskwaliteit	1	1	0	6
Directheid	0	0	6	0
Toegankelijkheid	4	1	3	2
Levendigheid	1	0	3	1
Allure	0	0	1	0
Veiligheid	4	0	5	4
Aantrekkelijkheid	5	0	17	6
Bewegwijzering	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	17	3	35	22

- Essentieel

Er zijn twintig indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger die traag loopt waarbij er drie negatief werken. Het is voor deze doelgroep beter als een voetpad op een trap afwezig is evenals straten met erg veel hitte. Ook hoogteverschil kan beter afwezig zijn voor deze doelgroep. De meer essentiële indicatoren hebben vaak te maken met de status van het voetpad dat uiteraard wel aanwezig moet zijn. Het gaat dan om de breedte, verharding en onderhoud van het voetpad. Ook dichtheid aan kruispunten is essentieel zodat niet hele lange rechte einden hoeft te worden gelopen. Bankjes onderweg zijn essentieel voor deze doelgroep om even te rusten. Daarnaast is het vrij essentieel dat er veilige oversteekplaatsen zijn zoals verkeerseilanden en zebra's, maar ook voetgangerslichten. De duur van het voetgangerslicht moet ook lang genoeg zijn zodat deze doelgroep de tijd heeft om over te steken. Ook een groene omgeving is essentieel omdat dit een verkoelend effect heeft voor deze doelgroep.

- Aangenaam

Een voetpad in een park is dus voor deze doelgroep aangenaam. Ook voorzieningen (winkels, zorg, leisure) op geringe afstand zijn aangenaam evenals een speeltuin/kinderboerderij om naar toe te gaan en ov-haltes dichtbij. Een goede verbinding tussen deze elementen (bijvoorbeeld via een hoge bebouwingsdichtheid) maakt het aangenamer. Daarbij helpt ondersteuning zoals een trapleuningen, overkapping en straatverlichting en het voetpad moet niet glad zijn. Sociale activiteiten maken het ook aangenaam bijvoorbeeld bij een straat die afgesloten kan worden. Het loopt voor deze doelgroep ook rustiger als er verkeersremmende maatregelen zijn, verkeerslichten en een eenrichtingsverkeer. Het aanwezig zijn van biodiversiteit en aangename geuren maakt het lopen ook prettiger evenals beschutting tegen regen en zon. Het is voor deze doelgroep minder aangenaam als er over een fietspad of rijbaan gelopen moet worden of wanneer er veel fietsdrukke en autoverkeer langs het voetpad is (veel modaliteiten). Ook grote drukke op het voetpad en shared spaces maakt het minder aangenaam. Molgoten en een hoge stoepwand kunnen een belemmering vormen voor een rollator of kinderwagen evenals het aanwezig zijn van windhinder en afval op straat. Een minder veilig gevoel kan ontstaan als er veel zwerfhonden, bedelaars, zwervers, drugsverkopers, hangjongeren, misdrijf en vandalisme aanwezig is. Ten slotte maakt het lopen voor deze doelgroepen minder aangenaam als er veel geluidbelasting is, luchtvervuiling, risico op wateroverlast en geurhinder.

- Groenblauwe routes

Om deze doelgroep te stimuleren om te blijven lopen, is het erg belangrijk om ze te verleiden met een buurt of wijk die een groene uitstraling heeft via bomen, voortuinen, struiken, bloembakken, groene gevels en gemengd landgebruik. En lopen langs water (rivier, beek, vijver en oevers) maakt het aangenamer. Goed onderhouden groenblauwe routes naar park en plantsoenen, bos en natuurgebied,

recreatiegebied en begraafplaatsen in directe omgeving zijn belangrijk evenals rond verzorgingshuizen, buurten waar veel ouderen wonen of veel mensen met obesitas.

6.4 Gezelligheid

Deze doelgroep gaat met gezin, familie of vrienden lopen (funshoppen, wandeling voor plezier) en verblijft graag op ontmoetingsplekken zoals terrassen of picknickplekken.

Tabel 7 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Gezelligheid per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	0	3	2
Omgevingskwaliteit	0	0	1	1
Directheid	1	0	2	0
Toegankelijkheid	1	0	3	0
Levendigheid	4	0	5	1
Allure	2	0	1	0
Veiligheid	0	0	1	4
Aantrekkelijkheid	1	0	24	0
Bewegwijzering	0	0	4	0
Totaal	11	0	42	7

- Essentieel

Er zijn elf indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger die met het motief "Gezelligheid" loopt waarbij er geen indicatoren echt afwezig moeten zijn. Voor deze doelgroep is het vrij essentieel dat er voetgangerszones (bijvoorbeeld in de vorm van een wandelboulevard) c.q. pleintjes met bankjes of terrassen zijn om "mensen te kijken". Voorzieningen in de leisure sfeer in de straat of directe omgeving moeten ook aanwezig zijn. Ook de breedte van een voetpad is van belang om ongestoord naast elkaar te lopen. Levendigheid in de vorm van bedrijvigheid aan de plint is eveneens vrij essentieel evenals een park om met elkaar een wandelingetje te maken.

- Aangenaam

Een voetpad (in een park of op een trap) is dus voor deze doelgroep aangenaam, evenals een speeltuin/kinderboerderij of waterspeelplaats of hondenuitlaatplaats, een recreatiegebied, volkstuin of sportterrein om naar toe te gaan. Een goede verbinding via een wandelnetwerk (o.a. gebruik maken van pontjes) maakt het aangener. Ook een wandelcultuur zoals drukte en dat iedereen kan lopen maakt het gezellig voor deze doelgroep. Het aanwezig zijn van straatmuzikanten (al dan niet op een openluchtpodium), straatverkoop en sociale activiteiten doen dit ook. Een zekere allure in de vorm van een goed image van de straat, oude gebouwen, fontein, uitzichtpunten en beschutting tegen regen en zon maken het aangenaam voor deze doelgroep. Aangename geuren maakt het plezierig om te lopen. Deze doelgroep wil niet verdwalen dus wegwijzers en straatnaambordjes zijn belangrijk en toeristische informatie en uitgezette wandelroutes maken het aangener. Voor deze doelgroep wordt het minder gezellig als ze gestoord worden tijdens het lopen door fietsers op een fietspad of auto's op een rijbaan. Ook hitte maakt het minder gezellig evenals leegstaande en vervallen gebouwen. Lopen in risicogebied voor rampen is voor deze doelgroep niet fijn evenals misdrijf op straat (zakkenrollers).

- Groenblauwe routes

Groenblauwe routes maakt het voor deze doelgroep gezelliger via een groene uitstraling zoals aankleding met bomen, groene gevels, bloembakken en goed onderhoud van het groen. Routes langs water (rivier, beekjes, vijvers en oevers) naar bos en natuurgebieden maken het aangenaam en langs een gracht lopen maakt het lopen voor deze doelgroep ook plezierig.

6.5 Even er tussen uit

Deze doelgroep wil even de batterij weer opladen en onthaasten via een ommetje zodat ze in een andere sfeer komen.

Tabel 8 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Even tussen uit per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	3	0	2	3
Omgevingskwaliteit	0	2	1	5
Directheid	1	0	2	0
Toegankelijkheid	1	0	7	14
Levendigheid	0	0	6	2
Allure	0	0	3	0
Veiligheid	0	0	7	6
Aantrekkelijkheid	9	0	27	7
Bewegwijzering	0	0	1	0
<i>Totaal</i>	14	2	56	37

- Essentieel

Er zijn zestien indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger die een ommetje maakt waarbij er twee negatief werken, namelijk geluidshinder van auto's en bromfietsen. De meer essentiële indicatoren voor deze doelgroep hebben te maken met de connectiviteit zoals dichtheid aan kruispunten en onderlinge verbindingen zodat een niet al te groot ommetje kan worden gemaakt. Ook een ommetje over voetpaden en met name in een park is vrij essentieel voor deze doelgroep. Een groenblauwe omgeving is zeer belangrijk voor de doelgroep die er even tussen uit wil om in een andere sfeer te komen.

- Aangenaam

Er zijn vrij veel indicatoren voor deze doelgroep die het aangenaam maken om te lopen, maar ook vrij veel indicatoren die het onaangenaam maken. Deze doelgroep is zich bewust van de waarde van lopen en er zou dan ook sprake moeten zijn van een wandelcultuur waar iedereen zou moeten kunnen lopen. Onder andere door een infrastructuur waar rustig kan worden gelopen zoals voetgangerszones en pleintjes en brede voetpaden en verbindingen via voetpaden op trappen met een trapleuning, loopbruggen en spoorwegovergangen. Het is aangenaam als voorzieningen (speeltuinen, leisure) bereikbaar zijn waarbij er onderweg bankjes zijn om uit te rusten of even te zitten. Een menging van wonen en werken en een diverse gevelverdeling maakt het ommetje afwisselend evenals sociale activiteiten en straatmuzikanten. Een zekere mate van allure maakt het ommetje aangenaam als er oude gebouwen zijn of rijksmonumenten, beelden, fontein, herdenkingsmonumenten of een boulevard en wandelroutes. Rustig kunnen lopen wordt gestimuleerd via het aanleggen van verkeersremmende maatregelen, verkeerseilanden, zebra's, straatverlichting, eenrichtingsverkeer of zelfs het afsluiten van een straat. Voor deze doelgroep gaat het onthaasten minder goed als er veel modaliteiten zijn waar rekening mee moet worden gehouden zoals een fietspad met veel fietsers of een rijbaan met veel en hardrijdende auto's. Ook een druk belopen voetpad onder andere door veel bedrijvigheid aan de plint

maakt het minder rustig; helemaal bij shared spaces. Een voetpad met allerlei obstakels die als een barrière werken maakt het lopen minder rustig. Een omgeving met hitte, slechte luchtkwaliteit, geurhinder, risico op wateroverlast of rampen of misdrijven maakt het lopen niet aangenaam. Dit is ook het geval bij het voorkomen van hondenpoep, bedelaars, zwervers, drugsverkopers, hangjongeren en vandalisme. Minder aangenaam lopen voor deze doelgroep is er ook als er windhinder is, afval op straat en de aantrekkelijkheid wordt verminderd door hoogspanningsmasten. Aangename geuren, landmarks en uitzichtpunten maken het daarentegen weer aantrekkelijker om te lopen en voor voetgangers die een ommetje met de hond maken zijn dat hondenuitlaatplaatsen.

- Groenblauwe routes

Voor deze doelgroep is het goed onthaasten in een buurt of wijk die een groene uitstraling heeft via bomen, houtwallen, voortuinen, struiken, bloembakken, groene gevels, groene berm en gemengd landgebruik. En lopen langs water (kanaal, gracht, oevers, wadi) maakt het aangenamer. Goed onderhouden groenblauwe routes naar park en plantsoenen, bos en natuurgebied, recreatiegebied en begraafplaatsen met veel biodiversiteit in directe omgeving zijn aangenaam om een ommetje te maken.

6.6 Hondenbezitters

Een specifieke doelgroep omdat er een verplichting is om de hond elke dag een (paar) keer uit te laten, waarbij soms een auto als vervoer wordt gebruikt.

Tabel 9 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Hondenbezitters per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	2	0	0	2
Omgevingskwaliteit	0	0	0	0
Directheid	0	0	1	0
Toegankelijkheid	0	0	3	0
Levendigheid	0	0	0	1
Allure	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	1	2
Aantrekkelijkheid	2	0	21	2
Bewegwijzering	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	4	0	26	7

- Essentieel

Er zijn vier indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger met een hond, namelijk een voetpad (al dan niet in een park), een hondenuitlaatplaats en een park of plantsoen.

- Aangenaam

Voor de doelgroep voetganger met een hond is vooral een goede connectiviteit aangenaam zoals een netwerk aan loopmogelijkheden met brede voetpaden met een groene berm en boomspiegels voor de hond inclusief afvalbakken om de plastic zakjes met hondenpoep in te doen. Een open ruimte is aangenaam om de hond te kunnen laten rennen. Voor de hondenbezitter zelf zijn aangename geuren en beschutting tegen regen en zon plezierig. Voor deze doelgroep is het onaangenaam als er een fietspad of rijbaan naast het voetpad ligt omdat je dan extra op de hond moet letten vooral wanneer er veel gefietst wordt of er veel auto's rijden. Ook drukte met andere voetgangers is minder aangenaam evenals de aanwezigheid van zwervhonden en hondenpoep.

- Groenblauwe routes

Voor deze doelgroep is een route in een buurt of wijk die een groene uitstraling aangenaam. Dit kan via bomen, houtwallen, struiken, groene gevels, droge greppel en gemengd landgebruik. En lopen langs water (beek, sloot, vijver, oevers, wadi) maakt het leuk omdat de hond dan kan zwemmen. Groenblauwe routes naar en parkeerplaatsen in bos, natuurgebied en agrarisch gebied, zijn aangenaam voor deze doelgroep.

6.7 Interesse

Deze doelgroep is geïnteresseerd in cultuur en historie en de verhalen over een gebied en loopt deze plekken af.

Tabel 10 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Interesse per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	0	0	2
Omgevingskwaliteit	0	0	0	2
Directheid	0	0	2	0
Toegankelijkheid	0	0	3	0
Levendigheid	0	0	5	0
Allure	3	0	1	0
Veiligheid	0	0	0	0
Aantrekkelijkheid	3	0	8	0
Bewegwijzering	0	0	5	0
Totaal	7	0	24	4

- Essentieel

Er zijn zeven indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger met interesse en die hebben vooral betrekking op de hoofdindicatoren Allure en Aantrekkelijkheid. Voor deze doelgroep is het vrij essentieel dat er voetpaden langs en naar oude gebouwen, rijksmonumenten, theater, musea, kastelen, landmarks, herdenkingsmonumenten etc. gaan en dat er beelden langs de route staan.

- Aangenaam

Deze doelgroep heeft echt een wandelcultuur en een netwerk aan verbindingen is dan aangenaam waardoor leisure voorzieningen bereikbaar zijn via brede voetpaden, pleintjes of boulevard. Er moet wel iets te zien zijn zoals fontein, uitzichtpunten, graffiti/muurschilderingen, openluchtpodium, veel panden aan een voetpad, hoge bebouwingsdichtheid en bedrijvigheid van de plint. Ook sociale activiteiten, straatmuzikanten en straatverkoop maken het aangenaam. Deze doelgroep bezoekt ook begraafplaatsen en boerderijen in het agrarisch gebied. Wegwijzers, straatnaambordjes, wandelroutes, overzichtskaarten en toeristische informatie is voor deze doelgroep ook interessant. Het wordt iets onaangenaam als er geluidshinder is van auto's en bromfietzers en als er minder ongestoord kan worden gelopen door de aanwezigheid van fietspaden en rijbanen.

- Groenblauwe route

Deze doelgroep heeft geen speciale wensen voor een groenblauwe route, maar een botanische tuin kan wel een bestemming zijn.

6.8 Natuurbeleving

Deze doelgroep gaat helemaal op in de natuur en weet daar heel veel van. Deze natuurvorsers gaan op zoek naar de biodiversiteit in de stad.

Tabel 11 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Natuurbeleving per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	0	0	2	3
Omgevingskwaliteit	0	2	1	0
Directheid	0	0	0	0
Toegankelijkheid	0	0	2	0
Levendigheid	0	0	0	0
Allure	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Aantrekkelijkheid	2	0	9	0
Bewegwijzering	0	0	0	0
Totaal	2	2	14	3

- Essentieel

Er zijn vier indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger die opgaat in de natuur waarbij er twee negatief werken. Deze doelgroep wil graag de vogels horen en geluid van auto's en bromfietsen moet dan ook afwezig zijn. Het is voor deze doelgroep vrij essentieel dat er biodiversiteit is en een natuurgebied. Deze doelgroep stelt geen specifieke eisen aan de Directheid van voorzieningen, Levendigheid, Allure, Veiligheid en Bewegwijzering.

- Aangenaam

Voor deze doelgroep is het aangenaam wanneer er voetpaden zijn en liefst onverhard in een park. Dit levert ook een verkoelend effect op bij het lopen. Ook hoogteverschil kan een voor deze doelgroep interessante biotoop opleveren. Het is onaangenaam als er fietspaden en rijbanen langs het voetpad liggen want deze modaliteiten leveren onrust op.

- Groenblauwe route

Voor deze doelgroep is een groenblauwe route erg interessant. Zowel groen als water kunnen biodiversiteit opleveren en voetpaden met bomen, houtwallen, groene bermen en een groene uitstraling maken het lopen aangenaam. Helemaal wanneer de route ook langs een rivier, beek of een natuurvriendelijke oever gaat richting bos of park.

6.9 Fysieke uitdaging

Deze doelgroep heeft als motief om de lichamelijke conditie op peil te houden en gaat daarom hardlopen, nordic walking of elke dag een flink eind lopen.

Tabel 12 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Fysieke uitdaging per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	0	3	3
Omgevingskwaliteit	1	0	0	3
Directheid	1	0	0	0
Toegankelijkheid	2	0	5	15
Levendigheid	0	1	0	1
Allure	0	0	1	0
Veiligheid	0	0	5	3
Aantrekkelijkheid	3	0	16	3
Bewegwijzering	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	8	1	31	27

- Essentieel

Er zijn negen indicatoren die vrij essentieel zijn voor de voetganger met een fysieke uitdaging waarbij loopdrukke beter afwezig kan zijn. Voor deze doelgroep is het vrij essentieel dat er een netwerk van voetpaden is en voetpaden in een park, recreatiegebied of naar een sportterrein om gezond te kunnen sporten. Om andere voetgangers te kunnen ontwijken moet het voetpad wel breed zijn en hoogteverschillen geven een extra uitdaging. Een verkoelend effect van groen en blauw is plezierig voor deze doelgroep.

- Aangenaam

Hardlopen op voetpaden met een lange lengte of breedte zoals een boulevard en niet te veel kruispunten maar wel loopbruggen en spoorwegovergangen maken het aangenaam. Het voetpad moet niet glad en mag onverhard zijn maar wel goed onderhouden en een trap is uitdagend. Veilig kunnen hardlopen is belangrijk voor deze doelgroep dus verkeersdrempels en verkeersremmende maatregelen zijn aan te raden evenals straatverlichting, zebra's en verkeers- en voetgangerslichten waarbij de duur van het voetgangerslicht vrij lang moet zijn voor een goede doorstroming van voetgangers en hardlopers. Het is aan te raden om aspecten die de snelheid van het hardlopen afremmen te vermijden zoals fiets- en rijbanen met veel fiets- en autodrukke (modaliteiten), shared spaces en veel voetgangers op het voetpad onder andere door bedrijvigheid aan de plint. Ook omgevingskenmerken zoals slechte luchtkwaliteit, risico op wateroverlast, kans op windhinder en hitte werken onaangenaam. Er valt beter op het voetpad te hardlopen als die vrij zijn van obstakels, hondenpoep en zwerfhonden.

- Groenblauwe routes

Het is voor deze doelgroep gezonder als een buurt of wijk een groene uitstraling heeft via bomen, houtwallen, struiken, groene bermen en gemengd landgebruik met bos, natuur- en agrarisch gebied en grasland. En hardlopen langs water (beek, rivier, kanaal, gracht, oevers, vijver) maakt het aangenamer.

6.10 Kinderen

Deze doelgroep ervaart de openbare ruimte op ooghoogte van een kind en gebruikt die ruimte om te spelen, voor ontspanning, inspiratie en sociaal contact.

Tabel 13 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Kinderen per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	1	3	3
Omgevingskwaliteit	0	0	0	1
Directheid	1	0	3	0
Toegankelijkheid	1	1	2	0
Levendigheid	1	0	3	1
Allure	0	0	0	0
Veiligheid	1	1	7	1
Aantrekkelijkheid	4	0	16	3
Bewegwijzering	0	0	1	0
<i>Totaal</i>	9	3	35	9

- Essentieel

Er zijn twaalf indicatoren die vrij essentieel zijn voor kinderen als voetganger, waarbij er drie indicatoren negatief werken. Veel modaliteiten langs het voetpad levert een potentieel gevaar op als kinderen op het voetpad aan het spelen zijn. Dit geldt ook voor verkeersdrukte waarbij de snelheid van auto's maximaal 30 km/u zou moeten zijn. Geparkeerde auto's op het voetpad moeten vermeden worden voor deze doelgroep want het verkleint het voetpad en beperkt het uitzicht op andere rijbanen. Voor deze doelgroep is het dus vrij essentieel dat er een voetpad is dat ook breed is. Speeltuinen, kinderboerderijen, waterspeelplaatsen, groene schoolpleinen, parken en recreatiegebieden zijn eveneens vrij essentieel en moeten ook bereikbaar zijn.

- Aangenaam

Voor deze doelgroep is het aangenaam als er voetpaden in het park zijn, voetgangerszones en woonerven. Een fietspad en/of een rijbaan langs het voetpad levert fietsdrukte en autoverkeer op en dat is minder aangenaam omdat kinderen dan meer moeten opletten. Ook veel kruispunten leveren een potentieel gevaar op omdat kinderen dan kunnen oversteken; een lang voetpad is beter, maar een goed voetpadnetwerk is wel aan te raden met een hoge bebouwingsdichtheid ('ogen op de straat'). Pleintjes zijn vrij ideaal om te spelen en dat geldt ook voor doodlopende straten/steegjes en verkeersafsluitende straten want er is geen doorgaand verkeer. Hoogteverschillen maken het voor deze doelgroep uitdagender om te spelen. Een slechte luchtkwaliteit en een hoge loopdrukte is onaangenaam. Scholen moeten bereikbaar zijn en een openluchtpodium en fontein zijn vaak een attractie voor deze doelgroep. Ook bankjes om te zitten en te kunnen chillen maakt de openbare ruimte voor deze doelgroep aangenaam. Veiligheid is voor deze doelgroep belangrijk en verkeersremmende maatregelen, voetgangerslichten, zebra's, straatverlichting en éénrichtingsverkeer verhogen de veiligheid. Open ruimte/onbebouwd geeft letterlijk ruimte om te spelen. En het spelen wordt aangenamer als er beschutting is tegen regen en zon. Het aanwezig zijn van biodiversiteit inspireert en helpt bij het lerend spelen. Het is voor deze doelgroep niet aangenaam als er bedelaars, zwervers, drugsverkopers en zwervhonden zijn en hondenpoep op het voetpad ligt. Een straatnaambordje helpt (vooral ouders) om te weten waar deze doelgroep is.

- Groenblauwe routes

Een groenblauwe route maakt het voor deze doelgroep aantrekkelijker om te spelen als een voetpad bomen heeft en er gemengd landgebruik met bos, natuurgebied, sportterrein en grasland is. En spelen langs water (beek, sloot, oevers, vijver wadi) maakt het uitdagender.

6.11 Werk en onderwijs

Deze doelgroep loopt tijdens een school- of werkperiode om naar een andere klas te gaan, buitenles te krijgen of een weeting (lopend vergaderen) te houden of maakt een lunchwandeling.

Tabel 14 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Werk en onderwijs per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	0	2	3
Omgevingskwaliteit	0	0	1	7
Directheid	2	0	5	0
Toegankelijkheid	1	0	8	1
Levendigheid	0	0	4	1
Allure	0	0	0	0
Veiligheid	1	1	9	2
Aantrekkelijkheid	6	1	17	5
Bewegwijzering	0	0	0	0
Totaal	11	2	46	19

- Essentieel

Er zijn dertien indicatoren die vrij essentieel zijn voor de doelgroep Werk en onderwijs waarbij verkeersdrukke en kans op windhinder afwezig zouden moeten zijn. Uiteraard is het vrij essentieel dat de school bereikbaar is en er voetpaden en een voetpadnetwerk zijn die ook voldoende breed zijn om als scholier/student je te verplaatsen of een vergadering te houden door naast elkaar te lopen; het liefst met beschutting tegen regen en zon. Het is aan te raden de snelheid van het autoverkeer zo laag mogelijk te houden en rustig praten/vergaderen kan het best in een park, bos of natuurgebied. Een groene uitstraling van de omgeving stimuleert de creativiteit evenals een groen schoolplein en bedrijventerrein.

- Aangenaam

Een voetpad in een park is dus voor deze doelgroep aangenaam evenals veel kruispunten waardoor diverse rondjes gemaakt kunnen worden. Het is voor deze doelgroep minder aangenaam als er over een fietspad of rijbaan gelopen moet worden of wanneer er veel fietsdrukke en autoverkeer langs het voetpad is (veel modaliteiten). Ook grote drukke op het voetpad en shared spaces maakt het minder aangenaam om te communiceren. Een goede bereikbaarheid van voorzieningen (winkels, zorg, leisure, publiek gebouw) op geringe afstand zijn voor het personeel aangenaam evenals een speeltuin/kinderboerderij om naar toe te gaan. Connectiviteit onder andere via loopbruggen, tunnels en spoorwegovergangen tussen deze elementen (bijvoorbeeld via een hoge bebouwingsdichtheid en combinatie wonen en werken) maakt het lopen aangenamer, mede als er overkapping is. De verharding van het voetpad, goed onderhouden en niet glad, is belangrijk evenals straatverlichting. Het helpt als leerlingen en het personeel zich bewust zijn van de waarde van lopen bij het uitvoeren van werkzaamheden. Ook op bankjes en terrassen kan gewerkt worden. Het loopt voor deze doelgroep rustiger als er verkeerseilanden, zebra's, straatverlichtingen verkeersremmende maatregelen zijn en een eenrichtingsverkeer, evenals verkeers- en voetgangerslichten waarbij het voetgangerslicht langere tijd op groen staat. Ook parkeervakken schermen de rijbaan van het voetpad waardoor het rustiger lopen is. Het aanwezig zijn van biodiversiteit en aangename geuren en goed onderhouden groen maakt het lopen ook prettiger. Minder aangenaam is het lopen/vergaderen wanneer afval op straat is, veel zwervhonden en hondenpoep, bedelaars, zwervers, drugsverkopers en hangjongeren. Ten slotte maakt het lopen/vergaderen voor deze doelgroepen minder aangenaam als er veel geluidbelasting is, luchtvervuiling, risico op wateroverlast, hitte en geurhinder.

- Groenblauwe routes

Het stressniveau verlaagt en de hersenen zijn actiever als er over een groenblauwe route wordt gelopen om te vergaderen of om naar de klas te gaan. Voor deze doelgroep is het dan ook belangrijk om in een buurt of wijk te lopen die een groene uitstraling heeft via bomen, groene bermen, struiken, bloembakken, groene gevels en gemengd landgebruik. En lopen langs water (rivier, beek, gracht, vijver en oevers) maakt het aangenamer.

6.12 Voetgangers met een beperking

Deze doelgroep heeft fysieke, zintuiglijke (visueel, auditief) of verstandelijke beperkingen.

Tabel 15 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Voetgangers met een beperking per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	2	2	5

Omgevingskwaliteit	0	2	1	5
Directheid	0	0	8	0
Toegankelijkheid	4	4	3	15
Levendigheid	0	0	2	1
Allure	0	0	1	0
Veiligheid	5	1	5	2
Aantrekkelijkheid	4	0	14	5
Bewegwijzering	0	0	0	0
<i>Totaal</i>	14	9	36	33

- Essentieel

Op basis van onder andere informatie van Kenniscentrum Groen & Handicap zijn er 23 indicatoren vrij essentieel voor deze doelgroep waarbij er negen negatief werken. Het is voor deze doelgroep beter als een voetpad op een trap afwezig is evenals ongelijkvloerse inritten en straten met geluidbelasting van auto's en brommers. Ook hoogteverschil, slecht onderhouden voetpaden en hoge stoepranden kunnen beter afwezig zijn voor deze doelgroep evenals verkeersdrukke. De meer essentiële indicatoren hebben vaak te maken met de status van het voetpad dat uiteraard wel aanwezig moet zijn. Het gaat dan om de breedte en type verharding van het voetpad waarbij molgoten en geleidelijnen erg belangrijk zijn ter oriëntatie. Daarnaast is het vrij essentieel dat er veilige oversteekplaatsen zijn zoals verkeerseilanden en zebra's, maar ook voetgangerslichten. De duur van het voetgangerslicht moet ook lang genoeg zijn zodat deze doelgroep de tijd heeft om over te steken. De maximum snelheid van auto's moet zo laag mogelijk zijn. Ook een groene omgeving, parken en bossen en aangename geuren zijn essentieel omdat dit de zintuigen prikkelen, mede ter oriëntatie.

- Aangenaam

Een voetpad in een park en voetgangerszones zijn voor deze doelgroep aangenaam waarbij er zo min mogelijk woonerven en kruisingen met ander verkeer moet zijn. Ook een goede bereikbaarheid van voorzieningen (school, publiek gebouw, winkels, zorg, leisure) op geringe afstand zijn aangenaam evenals een speeltuin/kinderboerderij om naar toe te gaan, ov-haltes dichtbij en een hondenuitlaatplaats voor de geleidehonden. Een goede verbinding tussen deze elementen (bijvoorbeeld via een hoge bebouwingsdichtheid) maakt het aangenamer. Daarbij helpt het als de openbare ruimte inclusief is, dus ingericht is zodat iedereen kan lopen. Obstakels maken het minder aangenaam om te lopen voor deze doelgroep want zij vormen een barrière. Pleintjes en boulevards maken het juist aangenamer want daar is meer ruimte. Bankjes onderweg zijn aangenaam voor deze doelgroep om even te rusten. Het loopt voor deze doelgroep ook rustiger als er straatverlichting, parkeervakken, verkeersremmende maatregelen, verkeersafsluitende straten en een eenrichtingsverkeer zijn. Het aanwezig zijn van biodiversiteit maakt het lopen ook prettiger evenals beschutting tegen regen en zon. Het is voor deze doelgroep minder aangenaam als er over een fietspad gelopen moet worden of wanneer er veel fietsdrukke langs het voetpad is. Ook grote drukte op het voetpad maakt het minder aangenaam evenals kans op windhinder en gladheid. Minder prettig lopen is het als er veel zwervhonden, hondenpoep, bedelaars, zwervers, drugsverkopers, hangjongeren, misdrijf en afval op het voetpad aanwezig is. Ten slotte maakt het lopen voor deze doelgroep minder aangenaam als er veel luchtvervuiling, hitte, risico op wateroverlast en geurhinder is.

- Groenblauwe routes

Groenblauwe routes zijn voor deze doelgroep prettig om te lopen. Dit kan bereikt worden door een buurt of wijk een groene uitstraling te geven via bomen en groene gevels die goed onderhouden zijn en gemengd landgebruik. En lopen langs water (rivier, beek, gracht, vijver en oevers) maakt het aangenamer.

6.13 Toeristen

Deze doelgroep bestaat uit toeristen en dagjesmensen die de stad of het dorp niet goed kennen.

Tabel 16 Aantal indicatoren per belang bij doelgroep Toeristen per hoofdindicator.

Hoofdindicator	Essentieel	Afwezig	Aangenaam	Onaangenaam
Infrastructuur	1	0	3	3
Omgevingskwaliteit	0	0	1	3
Directheid	1	0	2	0
Toegankelijkheid	0	0	2	0
Levendigheid	1	0	6	0
Allure	0	0	4	0
Veiligheid	0	0	5	3
Aantrekkelijkheid	0	0	18	6
Bewegwijzering	2	0	3	0
<i>Totaal</i>	5	0	44	15

- Essentieel

Er zijn vijf indicatoren vrij essentieel voor deze doelgroep. Omdat deze doelgroep de stad of het dorp niet goed kent, is het essentieel dat er toeristisch informatie aanwezig is en wandelroutes zijn uitgezet. Uiteraard moeten voetpaden aanwezig zijn, maar ook leisure voorzieningen en terrassen om uit te rusten en iets te kunnen eten of drinken.

- Aangenaam

Deze doelgroep heeft baat bij een goed loopnetwerk met brede voetpaden, voetgangersgebied, pleintjes, voetpaden in een park, boulevards en veel kruisingen om de stad of dorp af te struinen. Een goed image trekt deze doelgroep naar de stad of het dorp en er moet ook iets te zien en te doen zijn zoals bezichtigen van oude gebouwen, rijksmonumenten, theater, musea, kastelen etc., fontein, herdenkingsmonumenten, beelden, uitzichtpunten, landmarks en openluchtpodium. Een hoge bebouwingsdichtheid en bedrijvigheid van de plint geven een gezellige drukte. Straatmuzikanten en straatverkoop maken het aangenaam. Ov-haltes moeten fijnmazig verspreid zijn om veel voorzieningen te kunnen bereiken in een korte tijd. Deze doelgroep wil veilig kunnen oversteken en verkeerseilanden, zebra's, voetgangerslichten en straatverlichting zijn dan belangrijk. Het groen geeft niet alleen beschutting tegen regen en zon maar werkt ook verkoelend bij hun city tour. Wegwijzers, straatnaambordjes en overzichtskaarten is voor deze doelgroep ook belangrijk. Het wordt iets onaangenaam als er geluidshinder is van auto's en bromfietzers en er een slechte luchtkwaliteit en hitte is. Ook kan er minder ongestoord worden gelopen door de aanwezigheid van fietspaden en rijbanen (modaliteiten) langs het voetpad waardoor er veel fietsdruk en autoverkeer is. Minder prettig lopen is het ook als er veel zwervhonden, hondenpoep, bedelaars, zwervers, drugsverkopers, hangjongeren, vandalisme, misdrijf (zakkenrollers) en afval op het voetpad aanwezig is.

- Groenblauwe route

Groenblauwe routes maakt het voor deze doelgroep aangenaam om te struinen via parken en een groene uitstraling geeft het meer allure zoals aankleding met bomen en bloembakken en gemengd landgebruik. Routes langs een rivier of beek naar bos en natuurgebieden maken het aangenaam. Langs een gracht lopen maakt het lopen voor deze doelgroep ook bijzonder.

6.14 Omvang van doelgroepen

De doelgroepen zijn echter niet allemaal even groot in omvang en dat zou ook een criterium kunnen zijn bij de selectie. Uit onderzoek blijkt (Goossen et al. 2010) dat van de Nederlandse bevolking circa 45% met het motief 'gezelligheid' recreatief gaat wandelen; 27% met het motief 'even tussen uit'; 14% met

het motief 'fysieke uitdaging'; 8% met het motief 'opgaan in de natuur en '7% met het motief 'interesse'. Deze gegevens kunnen niet toegepast worden op deze doelgroepindeling want ze zijn gebaseerd op recreatief wandelen in het landelijk gebied tijdens de vrijetijd. Maar het geeft wel aan dat er grote verschillen zitten in de omvang. De omvang van de doelgroep met Haast is moeilijk vast te stellen. Dit kan in principe iedere voetganger zijn die op een bepaalde tijd ergens moet zijn. Voor de doelgroep 'Traag' zijn de volgende data aan te houden: 80 jaar of ouder is 4,7% van de Nederlanders (CBS-statline, 2020) en in totaal heeft 13,9% van de Nederlanders van 18 jaar en ouder obesitas en circa 500.000 kinderen zitten wellicht in een kinderwagen tijdens het lopen. Voor de doelgroep 'Kinderen' van 0 tot en met 10 jaar is de omvang 10% van de Nederlanders (CBS-statline, 2020). Voor de doelgroep 'werk en onderwijs' kunnen de data met reismotieven worden genomen. De motieven 'Van en naar het werk', 'zakelijk', 'diensten' en 'onderwijs' zijn samengevoegd en dan blijkt in 2019 13% van het totaal aantal km gemiddeld per persoon per jaar door deze doelgroep wordt gemaakt. In Nederland heeft ongeveer 1 op de 10 Nederlanders een matige of ernstige beperking en naar schatting hebben 142.000 mensen een verstandelijke beperking en kunnen dus tot de doelgroep voetgangers met een Beperking worden gerekend. Circa 20 miljoen buitenlandse Toeristen bezochten Nederland in 2019 (CBS Statline).

7 Bijlage 3 Indicatoren die essentieel (2) of aangenaam (1) zijn bij de doelgroepen.

Hoofdindicator	Indicator	Haast	Traag	Gezelligheid	Tussen uit	Hondenbezitter	Interesse	Natuurbeleving	Fysieke uitdaging	Kind	Werk en Onderwijs	Beperking	Toerist
Infrastructuur	Voetgangerszone/pleintjes			2	1					1		1	1
	Voetpad in park	1	1	1	2	2		1	2	1	1	1	1
	Voetpad	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	2
	Inrit											2	
	Voetpad op trap	2	2	1	1				1			2	
	Fietspad	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Woonerf									1		1	
	Ruiterpad												
	rijbaan	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Modaliteitsscheiding	1	1		1			1	1	2	1	1	1
	Dichtheid aan kruispunten	2	2		2				1	1	1	1	1
Omgevings- kwaliteit	Geluidshinder		1		2		1	2			1	2	1
	Luchtkwaliteitindex	1	1		1				1	1	1	1	1
	risico op wateroverlast	1	1		1				1		1	1	
	hitte gevoelstemperatuur	1	2	1	1				1		1	1	1
	Verkoelend effect groen/blauw	1	2	1	1			1	2		1	1	1
	Geluidshinder bromfietsen		1		2		1	2			1	2	
	Geurhinder wegverkeer	1	1		1						1	1	
	Geurhinder bedrijven	1	1		1						1	1	
Directheid	Essentiele school vz 1000m									1	2	1	
	Essentiele zorg vz 1000m		1								1	1	
	Essentiele food vz 500m		1								1	1	
	Bereikbaarheid speeltuinen, kinderboerderij 500m		1	1	1					2	1	1	
	Leisure bestemming op 500m		1	2	1		1				1	1	2
	Bereikbaar publiek gebouw										1	1	
	Fijnmazigheid ov 800m	2	1									1	1
	Verbinding voetpaden/netwerk	2	1	1	2	1	1		2	1	2	1	1
	Doodlopende straten, steegjes	2								1			
Toegankelijk	Lengte wegdeel connectiviteit	2	2		2	1	1		1	1	1	1	1
	Breedte wegdeel	2	2	2	1	1	1		2	2	2	2	1
	Verharding wegdeel	1	2					1			1	2	
	Molgoten		1									2	
	Putdeksels, roosters	1							1			2	
	abri	1			1				1			1	
	bolder	1			1				1			1	
	brievenbus	1			1				1			1	
	reclamebord	1			1				1			1	
	fietsenrek	1			1				1			1	
	telefooncel	1			1				1			1	
	boomspiegel	1			1	1			1			1	
	parkeermeter	1			1				1			1	
	container, glasbak, recycling, prullenbak	1			1				1			1	
	verkeersbord en palen	1			1				1			1	
	kast	1			1				1			1	
	Geleidelijnen, trapleuning		1		1							2	

	Openbare toiletten	1		1		1		1	
	Terras als barrière	1		1		1		1	
	Loopbruggen	2		1		1		1	
	Tunnels	2						1	
	Pontjes			1					
	Spoorwegovergang	2		1		1		1	
	Hoogteverschil	1	2			1	2	1	2
	Hoogte/lage onderdoorgang	1							1
	Hoogte stoeprand		1						2
	Gladheid	2	1			1		1	1
	Onderhoud wegdeel	2	2			1		1	2
	Auto op voetpad	1			1		1	2	1
	Wandcultuur			1	1	1			
	Bewustzijn waarde van lopen				1			1	
	Exclusiviteit, iedereen lopen		1	1	1				1
Levendigheid	Leegstaand/vervallen gebouw			1					
	bankjes		2	2	1			1	1
	pleintjes			2	1	1		1	1
	speeltuin/voorziening		1	1	1		2		
	Menging wonen/werken				1			1	
	Overkapping/luifel	1	1					1	
	Bedrijvigheid van plint (deur)	1		2	1	1			1
	Sociale activiteiten	1	1	1	1	1			
	Straatmuzikanten	1		1	1	1			1
	loepdrukte	2	1	1	1	1	2	1	1
	Terrassen			2				1	2
	Openluchtpodium			1		1		1	1
Allure	Oude gebouwen			1	1	2			1
	Theater, musea, kastelen 10m			2		2			1
	Rijksmonumenten				1	2			1
	Boulevard, wandelpromenade	1	1	2	1	1	1		1
	Hoogte gebouwen								
Veiligheid	Parkeerplaats auto's						1	1	1
	Maximum snelheid auto's				1		2	2	2
	Verkeerseilanden	1	2		1		1	1	2
	straatverlichting	1	1		1		1	1	1
	Berm al dan niet groen				1	1			
	cameratoezicht								
	verkeersremmend/drempel	1	1		1		1	1	1
	verkeerafsluitende straat	1	1		1		1		1
	1 of meer richtingsverkeer	1	1		1		1	1	1
	verkeerslichten		1					1	
	drukknoppaal/voetgangerslicht	1	2				1	1	2
	Duur voetgangerslicht	2	2				1	1	2
	zebra		2		1		1	1	2
	Risicogebied rampen				1	1			
	Verkeersdrukte	1	1	1	1	1	1	2	2
	Verkeersslachtoffers								
	Fietsdrukte	1	1	1	1	1	1	1	1
	Shared spaces	1	1		1		1	1	
	BOAs politiesurveillance								
	Straatcoaches								
	Buurtpreventie app								
	Misdrijf en inbraak op straat	1	1	1	1				1
	Image				1				1
Aantrekkelijk	beelden				1	2			1
	fontein				1	1		1	1
	Herdenkingsmonument				1	2			1
	Gevelverdeling (N panden)				1	1			

	Bomen	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1
	Houtwal			1	1	1	1				
	groene Berm/lage vegetatie			1	1	1	1		1		
	beek	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
	rivier	1	1	2		1	1		1	1	1
	kanaal			1		1					
	sloot			1	1			1			
	gracht		1	1			1		1	1	1
	greppel/droge sloot				1						
	vijver	1	1	2	1		1	1	1	1	
	oever	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	voortuin	1		1							
	struiken/haag	1		1	1		1		1		
	begraafplaats	1		1		1					
	park en plantsoen	2	2	2	2	1	2	2	2	2	1
	recreatiegebied	1	1	1			2	2	1		
	sportterrein		1				2	1			
	volkstuin		1								
	natuurgebied	2	1	2	1	2	1	1	2	1	1
	bos	2	1	2	1	1	1	1	2	2	1
	Agrarisch terrein			1	1	1	1				
	Grasland			1			1	1			
	Gemengd landgebruik	1	1	2	1		1	1	1	1	1
	Groene uitstraling (privé en publiek groen)	2	1	2	1	1	1		2	2	1
	hondenuitlaatplaats		1	1	2						1
	Hoogspanningsmasten			1							
	Afvalbak				1						
	bloembak/hangers	1	1	1					1		1
	uitzichtpunt			1	1	1					1
	kans windhinder	1	1		1		1		2	1	
	beschutting tegen regen/zon	1	1	1	1			1	2	1	1
	Biodiversiteit		1		1	2		1	1	1	
	Bebouwingsdichtheid	1	1			1		1	1	1	1
	Open ruimte/onbebouwd				1			1			
	Groene schoolpleinen							2	2		
	waterspeelplaats			1	1			2			
	Aangename geuren	1	1	1	1	1			1	2	
	Groene gevel		1	1	1	1			1	1	
	Operatie Steenbreek		1	1	1	1			1		
	Plezierige weers- omstandigheden										
	Wadi				1	1		1			
	Straatverkoop, stalletjes	1		1		1					1
	Landmarks	1			1	2					1
	Hondenpoep	1			1	1	1	1	1	1	1
	Zwerfhonden	1	1			1	1	1	1	1	1
	Bedelaars, zwervers, drugsvverkopers	1	1		1			1	1		1
	Vandalisme		1		1					1	1
	Graffiti/muurschilderijen					1					
	Hangjongeren	1	1		1				1		1
	Afval op straat	1	1		1				1	1	1
	Onderhoud groen		1	1	1				1	1	
Beweg- wijzing	Toeristische informatie			1		1					2
	Wegwijzers	1		1		1					1
	Straatnaambordje	1		1		1		1			1
	Overzichtskaart					1					1
	Wandelroutes			1	1	1					2